

גיליון מס' 577 ימים נוראים
תשפ"ה שנה שלוש עשרה

הגליון נתנדב ע"י
הרב דוד כץ שליט"א
והרב ד"ר. יוסף דב פרגער שליט"א
יה"ר שיזכו הם וב"ב וכיוצ"ח
לכוח"ט ולשנה טובה ומתוקה
Project of Israel Heritage Foundation

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות - יו"כ שחל בשבת

התרת נדרים בליל יו"כ אחר שקיבל שבת

אמר לי רבינו זצ"ל בליל יו"כ (שנת תשע"ד) אחרי כל נדרי, שהסתפק לענין התרת נדרים אחרי קבלת שבת כי אין מתירים נדרים בשבת, ואחר פטירת הרבנית ע"ה הוא מדליק הנרות, ואמר שלמעשה כיון להדיא לא לקבל בזה שבת, וכן בנוסח הריני מקבל כו' שכתוב בתפילה זכה אמר נוסח הקבלה רק אחרי כל נדרי מחמת כן.

אם יכול לקבל ביו"כ שחל בשבת רק תוספת שבת

נשאל רבינו זצ"ל, יום הכיפורים שחל בשבת אם יכול לקבל רק תוספת שבת ולא תוספת יום הכיפורים, והשיב, מסתבר שא"א, (שם עמוד קע"א, עיני בגליוני הש"ס יומא פ"א ב' שדן בזה והביא מספר תניא רבתי סימן ע"ח דמשמע מדבריו דיו"כ שחל בשבת יכול לקבל על עצמו תוספת שבת ללא תוספת יו"כ, וכן הביא בהר צבי ר"ה ט' א' מהגר"פ על ה"ס"ג ח"א עשה ל"ד קצ"ט ב' שהוכיח מהערוך ערך שדמ ששייך לקבל רק קדושת שבת ללא קדושת יו"כ, ויל"ע דא"כ יוכל בזמן זה לקדש השבת על הכוס ולאכול סעודה וע"י בזה בגליוני שאינו רק כתשלומין לפניו וכ"כ במכתבי השבת אינו במצוה זו גם בתוספת שאינו רק כתשלומין לפניו וכ"כ במכתבי תורה מהאמרי אמת ס' נ"ו אות ב', שכשנפטר מעיקר החיוב אז לא שייך גם ההקדמה, כי זה שהתירו להתפלל של מוצאי שבת בשבת הוא שהרשו להקדים החיוב, ואין הפ' כי מבדיל במה שעבר מן השבת עד אותה שעה לפני צה"כ, דא"כ יהי' חיוב שנית במוצאי שבת להבדיל גמר שביתת השבת, אך אותו חיוב שיש לו בלילה, התירוהו לו להקדים כאילו עשאו בלילה, וכשאין לו חיוב בלילה שוב אי אפשר לעשותו מקודם, ולכן כ' הרא"מ לגבי הבדלה מפלג המנחה למי שבמוצ"ש יהיה אונן או יחול ת"ב דל"ש הקדמה מפלג המנחה, והכא נמי כל שא"א לאכול בשבת אין מצוה מפלג המנחה, ועי' פרי יצחק ח"ב ס' ט' שדן בחל יו"ט בשבת אם אפשר לקבל תוספת יו"ט ללא תוספת שבת, ובמועדי הגר"ח ח"א ס' קצ"ג כ' רבינו מסתבר שא"א).

קידוש מבעוד יום וחיוב עונג שבת

נשאל רבינו זצ"ל, יום כיפור שחל בשבת אמאי לא יעשה קידוש בפלג המנחה, ואם תמצ' לומר כיוון שבשבת אי אפשר לקדש גם כן בפלג לא עבדינן, אם כן בערב שבת חנוכה אמאי מדליקין נרות חנוכה הא בשבת א"א להדליק, והשיב, ביו"כ א"צ קידוש כיון שאין בו אכילה ושתי', (אריה שאג ס' ת"ר, ועי' באור"ש פ"ד מיו"כ ה"א דבשבת שחל ביו"כ נתקדש בקדושת יו"כ ואין בו מצות אכילה גם לחולה המותר לו לאכול ומורה אני לו שאין לו לקדש, אמנם עי' הגהות רעק"א ס' תרי"ח ס"י דחולה יעשה קידוש מחמת שבת), ונשאל עוד, יו"כ שחל בשבת במה יקיים עונג שבת, והשיב, בבגדי שבת (שבת ק"ט א')

חיוב קידוש בחולה וקטן וג' סעודות

ולענין חולה האוכל ביו"כ שחל בשבת כתב רבינו זצ"ל, י"א דחי"ב, (מועדי הגר"ח ח"א ס' תע"ב), ונשאל לענין קטן שאוכל ביו"כ שחל בשבת האם צריך לעשות קידוש, והשיב, כן, (שם ח"ב ס' תקכ"ו בס' חוט שני ח"ד עמוד רס"ה יו"כ עמוד קס"ו כתב שצריך לעשות קידוש והמ"ל חוט שני אמר דהוא ט"ס שם וצ"ל דא"צ לעשות קידוש וע"ע בשו"ת הר צבי ח"א א"ח ס' קנ"ה ובשו"ת אגרות משה ח"מ ח"א ס' ל"ט). ולענין ג"ס בחולה, עי' בס' במחיצת חכמי ישראל (יו"כ ס' כ"ו) שהשיב רבינו זצ"ל, דחולה האוכל ביו"כ שחל בשבת מסתבר שא"צ לאכול שלוש סעודות.

הנהגת הש"ץ אחר מגן אבות ביו"כ

נשאל רבינו זצ"ל, יו"כ שחל בשבת במעריב מתחיל הש"ץ ויכולו וברכת מעין שבע ואח"כ מתחיל את מה שמוסיפים בליל יו"כ, והנה לכאורה אחרי שהחזן התחיל בברכת מעין שבע ולא אמר קדיש האם מותר לו לדבר באמצע, והשיב, יפה שתיקה לחכמים, ונשאל, בליל יו"כ שחל בשבת והתחיל החזן ברכת

מעין שבע והתחיל פיוטים של ליל יו"כ ועדיין לא אמר את הקדיש האם מותר לו להזיז רגליו או שצריך לעמוד כאמצע שמו"ע ואם הש"ץ רוצה להזיז רגליו האם שיאמר עושה שלום ויוכל להזיז רגליו או שלא יאמר עושה שלום ולא יזיז רגליו עד אחרי הקדיש, והשיב, טוב שלא יזיז, (עזרת אליעזר ימים נוראים עמוד פ"א).

בענין אמירת או"א רצה במנוחתינו ביו"כ

נשאל רבינו זצ"ל, בתפלות בשבת אומרים אלו קינו ואלוקי אבותינו רצה במנוחתינו קדשנו במצותיך, אולם ביום כפור שחל בשבת כתב המשנה ברורה (ס' תקפ"ב סק"כ) שלא לומר רצה במנוחתינו האם צריך לומר אלו קינו ואלוקי אבותינו קדשנו במצותיך ולדלג רק על רצה במנוחתינו או גם לא לומר אלו קינו ואלוקי אבותינו כי אם קדשנו במצותיך, והשיב, לדלג. (עזרת אליעזר שם).

אמירת שלום עליכם בליל יו"כ שחל בשבת

נשאל רבינו זצ"ל, האם לומר שלום עליכם בליל יום כפור שחל בשבת כשבא לביתו בלילה למלאכים שملווין אותו, והשיב, לא נהוג, (עזרת אליעזר שם).

שלום זכר בליל שבת ביו"כ

נשאל רבינו זצ"ל, יום כפור שחל בשבת ואי אפשר לעשות שלום זכר יש מי שרצה לומר שראוי שאבי הבן יחלק בבית הכנסת בשמים להריח ועי"ז יוסיף ברכות לטובת התינוק שנוולד האם יש לזה מקור וענין, והשיב, הכל כמנהג המדינה, (עזרת אליעזר שם, ומביא שם בהערה שמועה בשם רבינו לעשות במוצ"ש אחר יו"כ, וי"א שיאכלו היולדות).

לומר וינוחו במ בתפילת נעילה

נשאל רבינו, ביו"כ שחל בשבת מוסיפים את הקטעים של שבת ונוהגים בלילה לומר וינוחו בה ובשחרית וינוחו בו ובמנחה וינוחו במ כיצד צריך לומר בנעילה האם וינוחו במ כמו במנחה או לשון אחר, והשיב, כמנחה, (עזרת אליעזר ימים נוראים עמוד פ"ב).

לבקש צרכי ביו"כ שחל בשבת

עוד נשאל רבינו זצ"ל (שם), האם אפשר לבקש צרכי ביום הכיפורים שחל בשבת, והשיב, אפשר, (שם עמוד קע"ב, ועיין באורחות רבינו ח"ב עמוד קפ"ז ובהליכות שלמה מועדים פ"א אות ט"ו) ועי' בקונטרס הזכרונות ס' כ"ט אות ה' בענין ר"ה שחל בשבת דבאלף למטה ס' תקפ"ד סכ"ה סק"ד מתיר דהוא עת הדין ולכן אי"צ לומר במי שבידך שבת היא מלזעוק ומביא רבינו שכ"ה במגן אבות להמאירי ענין כ"ד והרמב"ן אסר וכ"כ הרמ"א ס' תרכ"ב ס"ג דא"א אבינו מלכינו בחל בשבת, ולמעשה הכריע שם להתיר.

נר ששבת במוצאי יו"כ שחל בשבת

נשאל רבינו, כיצד הדין ביו"כ שחל בשבת ואדם בידך על נר רגיל כמו בכל מוצאי שבת שבמשנה ברורה מבואר שאפשר לעשות כן אבל מנהג העולם להחמיר שגם באופן כזה יברך על נר ששבת כמו בכל מוצאי יו"כ, האם יש ענין שיחזור לברך על נר ששבת כדי לצאת מנהג העולם להחמיר הגם שכבר בידך מקודם על נר רגיל, וכתב להחמיר, (עזרת אליעזר עמוד פ"ג ונשאל אם יחזור ויברך בעצמו שנית מחמת נר ששבת והשיב, לא יחזור, היינו שלענין ברכה לא יברך בעצמו שנית, וכן בביתו ראיתי לרבנו זצ"ל שיחזר אחר נר ששבת).

עורך: יצחק גולדשטון

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

✉ רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 - שלוחה - 1586

קהילות 073-2757000 - שלוחה - 4310

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלַת הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מזרז שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - לַשְׁבּוּעוֹת הַבָּאִים בַּעֲזֵה"י

הגה"צ רבי בן ציון ברוך זצ"ל ראש ישיבת בית יוסף בירושלים | הגאון רבי אברהם הלוי הורביץ זצ"ל (כ"ו אלול תשס"ד)

הג"ד ראובן אליצור זצ"ל (י"ג תשרי תשס"ט)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

גִּיס רְבִינוּ - הַגְּאוֹן רַבִּי שְׁלֹמֹה אֱלִישֵׁיב זצ"ל (כ"ז תשרי תשע"ט)

פרסום ראשון ובלעדי

במשך השנים התכתב רבינו מספר פעמים בדברי תורה והלכה עם גיסו רבי שלמה ז"ל, חלקם בהיותו בחור לאחר אירוסיו, כאשר רבי שלמה - הגדול מבין בניו של מרן הגרי"ש אלישיב היה בחור תלמיד חכם, ורבינו נהנה להשתעשע עמו. להלן מובא חלק מאחד המכתבים, שעוסק בעניינים שהזמן גרמא, ענייני ערב יום הכיפורים:

יסוד נפלא בגדר 'עובר ירך אמו' ב"ה

בין כסה לעשור מוצש"ק פ' וילך שנת תשב"י לפ"ק פ"ת כבוד ידידי היקר והמצויין ה"ר שלמה אלישיב שיחי' לאוי"ט

הנני לקיים דבר להשתעשע את ידידי שיחי' בדברי תורה קצת ואקוה שידידי היקר יעיין בדברי, וישיב לי כיד ה' הטובה עליו.

ואכתוב קצת מענייני דיומא, הנה מנהג כפרות הנהוג בכל תפוצות ישראל מקורו ברש"י שבת פ"א ע"ב ד"ה האי פרפריא כמו שכתבו האחרונים ז"ל.

ובשולחן ערוך אורח חיים סימן תר"ה כתב הרמ"א ולקוחין למעוברת ב' תרנגולים אולי תלד זכר. וכתב בביאור הגר"א דהטעם דלא בעינן ב' נקיבות אולי הולד נקבה, היינו משום דקיימא לן עובר ירך אמו, ולכך נתכפר ביחד עם אמו, וע"ש שהאריך להוכיח דק"ל עובר ירך אמו.

ולכאורה הם דברי תימא, דאם עובר ירך אמו, א"כ אפילו הוא זכר נמי יתכפר עם אמו, ואמאי צריך תרנגול ותרנגולת. וכמדומה שכבר שמעתי מקשים זה. ואולי יתכן בזה, דהנה התוס' בבבא קמא דף מ"ז הקשו, דרבא סבירא ליה בכל דוכתי עובר ירך אמו, ובפרק בהמה המקשה אמר השוחט את הטריפה ומצא בה בן ט' חי מותר, ואי עובר ירך אמו, אמאי מותר, ותידעו התוס' דלענין כל מילי עובר ירך אמו, בר מלענין טריפה דכיון שיש לו חיות בפני עצמו ליכא למימר שנטרף עם אמו ע"ש.

ולכאורה צריך ביאור כיון שאינו אלא ירך שלה, ואמו טריפה, ולענין כל איסורים הרי הוא כאמו, מאי איכפת לנו שיש לו חיות בפני עצמו, דכיון שהוא ירך של טריפה.

ויתכן לומר בזה דהא דעובר ירך אמו אין הכוונה שהעובר אינו אלא כחתיכת בשר מאמו ואינו כלל ולד, דאם כן אמאי בן נח נהרג על העוברין כדאמרין פרק ד' מיתות וילפינן לה מקרא, שופך דם האדם באדם כו' ואמאי הא אינו אלא חתיכת בשר בעלמא ולא אדם, ועין ברשב"ם בבא בתרא קמ"ב ע"א שכתב דהא דאמר המזכה ולא אדם, ועי' ברשב"ם בבא בתרא קמ"ב ע"א.....

והנני לברכך בגמר חתימה טובה בספרן של צדיקים גמורים ותזכה לעסוק כל ימך בתוה"ק לשמה כנפשו וימלאו משאלות לבבך לטובה הכ"ד ידיך אוהבך הדורש שלומך וטובתך כל הימים חיים קניבסקי

תצלום אחד המכתבים ששלח רבינו בין האירוסין לחתונה, להמיועד להיות גיסו רבי שלמה אלישיב זצ"ל.

הגאון רבי שלמה אלישיב זצ"ל, בנו בכורו של מרן הגרי"ש זללה"ה, היה תלמיד חכם עצום שישב ולמד בשקט בצנעא, ביישנותו הטבעית גרמה לכך שכמעט ולא היה מוכר בין הבריות. במשך שנים רבות נהג למסור שיעורים בגמרא בבית המדרש 'תפארת בחורים', שם גם היה מוסר אביו הגדול שיעור בכל יום.

מעניין לציין, כי למרות שרבי שלמה היה הגדול מבין הילדים, אחותו הרבנית בת שבע ע"ה נישאה עוד לפניו לרבינו שליט"א,

"אבקשך לימנע"...

בתקופה שבין אירוסיו רבינו לנישואיו, התיידד מאוד עם אח הכלה רבי שלמה שליט"א, ונהנה לשוחח אותו בלימוד. להלן מובא העתק חלקי מחילופי המכתבים שהיו ביניהם.

באחד המכתבים, רבי שלמה - שכאמור היה בחור - יצא מהתפעלות משליטתו האין סופית של החתן הטרי במרחבי התורה, והוא פתח את המכתב בשורת תוארים נכבדה.

רבינו לא היה מסוגל לסבול את תוארי הגדולה המפליגים, וכבר במכתב התשובה הוא מעיר כי "בראשונה עלי להעיר על השורה הראשונה שלך שלפי דעתי כולה מיותרת, ויש בזה גוזמא יתירה, ואבקשך לימנע מזה ומחזקא לך טיבותא"...

בשמחה משפחתית נראים מימין לשמאל: הגרי"ש אלישיב, רבינו, רבי שלמה אלישיב

השאלה הראשונה

במרוצת השנים, כמעט שלא היה קשר קבוע בין רבינו לגיסו שהתגורר בירושלים, אך בשמחות שנערכו היו השנים מגיעים לכבד זה את זה. סיפר אחד מבניו של רבי שלמה, שבתקופה שלמד בישיבה בבני ברק היה מגיע להתארח בקביעות על שולחן רבינו בסעודת שבת, ובכל שבוע כשהיה רבינו מבחין בבואו, השאלה הראשונה שלו היתה, מה שלום האבא?

ומוסיף, תמסור לו דרישת שלום....

וכאשר בשנותיו האחרונות חלה, הלך רבינו לבקרו. בפטירתו כבר היה רבינו חלש ולא יכל להשתתף, אך שלח מכתב תנחומין לאבלים.

רבי שלמה אלישיב בשנותיו האחרונות

מכתב מכתב יד רבינו מהתאריך ז' דעשי"ת תשכ"ה

"בגמר חתימה טובה יכתב ויחתם גיסי ידידי הרב הגאון מוהר"ר שלמה אלישיב שליט"א"

"אחדשה"ט

"ראיתי בימים אלו בציון ירושלים בירושלמי ב"ק פ"א ה"א שמקשה קו' כת"ר שליט"א, על רש"י ב"ק נ"ג ב' ומתרץ כתיורצו עיי"ש.

"והנני דוש"ת ידידו חיים קניבסקי"